

consecuti sumus. **U**nec quoque neophiti cereos suos extinctos qui et si plures sint p vno reputantur. et in quibusdam ecclesijs statim cum cathecumini baptizati sunt illuminantur. In quibusdam vero differtur eorum illuminatio vsqz ad agnus dei. quod cantat in letania. et in quibusdam etiam vsqz ad missam. quando videlicet alij cerei ecclesie illuminantur. **S**ane cerei q statim post baptismum accenduntur. significat q per turbacionem peccatorum committatur illuminacio gratiarum. **Q**ui differunt vsqz agnus dei significat. q per agnum qui tollit peccata et tenebras mundi. renati et fideles illuminantur. **Q**ui vero differunt vsqz ad missam ideo faciunt quia missa illa ad noctem pertinet resurrectionis dnice vt sic nox illa irradicata fuit splēdore dnice resurrectionis ita a lumine nro irradiatur. et vt neophitos nros xpo resurrectione significem. et p eadē cāz alij cerei eccie ad missam illuminant. et scdm hoc cerei cathecuminoz sunt sine lumine vsqz duz alij cerei ecclesie illuminentur. **A**d notandū q postq spiritus sanctus purgauerit corda eoz et eos introduxerit in societatem et vnitatem ecclesie. tunc illuminabit corda eorum. **D**e cereis etiam neophitorum dicitur in ti. de septem diebus post pascha. **P**ost immersionem cerei in quibusdā ecclesijs sacerdos insufflat in aquam dicit que totam huius aque substantiaz regenerandi fecundet effectu. **P**rimo vt sicut in exorcismo cathecumini spiritus immundus insufflatur ut ab homine recedat ut infra dicitur. ita et in exorcismo aque ut ab ea expellatur et ad impleatur qd dñs inquit sunt principes mundi huius eicientur foras. **S**ecundo ut intelligat sathanas quantus habeatur q tam leuis videlicet p suauem exufflacionem potest expelli. **T**ercio vt sacerdos ostendat quali ignominia diabolus dignus sit ab aqz expelli. **I**nufflat autem sacerdos ter quia spiritus sanctus tria in baptismo operatur. a vicijs purgat. virtutibus ornat et tandem premio eterno coronat eos in quibus fit hec insufflacio. ut dicitur vbi de immundi spiritus expulsionem agitur. post exufflacionem munitur aqua iterato crucis signaculo per inuocacionem sancte trinitatis ne habeat potestatem diabolus ad eaz amplius redeundi. **P**ostremo fit admixtio crisma / tis in aqua sicut dictum est. **U**nde dicitur in burcar. li. iij. **B**enedicimus fontes baptismatis oleo vnctionis. **E**t augustinus eisdem verbis vtens subicit. qd e magis tacte siue sine scriptura ac mistica racione inductum est. quam per aliquam scripturam. **P**er huiusmodi ergo admixtionem vno cristi et ecclesie significatur. **P**az crisma est cristus. aqua populus et dicitur **S**anctificetur fons iste. **E**x quibus verbis ad quod fiat admixtio satis datur intelligi. **E**t nota quatuor esse genera sacre aque benedictę p / ut in quarta parte dictum est vbi agitur de aq benedictę aspersioue.

De baptismo. R.
Quinto loco est de baptismo dicendū. **D**e scrutinijs vero que pcedunt baptismum solemnem et de multis ad baptismum pertinentibus. dictū est sub quarta feria tercie ebdomade quadragesime. **P**rimo notandum ē. q baptismus grece interpretatur vnctio latine vel locio. baptismus quidem per aquam confertur ut res inuisibilis per illud visibile elementum conferatur super quo spiritus sanctus in principio ferebatur. **S**icut enim aqua corpus visibiliter purgat exterius. ita baptismus latenter animam. **U**nde aug. aqua corpus tangit. et mentem abluat. **E**t est notandum q pagani siue gentiles circa fontes templa sua facere solebant. **E**t saltem ibi semper aquam habebant. per cuius asperisionem purificari credebant. et inde lubrica vocabantur quasi purificancia. et ita quodammodo figuratim ad baptismum tendebant. **R**os vero ab eorum consuetudine baptisma non sumimus immo attribuitur que in veteri testamento fuerunt. scilicet a cathacismo id est diluuiū et a mari rubro et a iordane que baptismi figura fuerunt. **B**aptisma dñs instituit cū de latere suo sanguinem et aquam produxit. quem postea qd si lege edictali sanxit. d. **N**isi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto non intrabit in regnum celorum. **E**t ipse dominus baptizatus est in sua passione. **U**nd inquit baptismo habeo baptizari quo coartor vsqz dum perficiatur. **F**ieri debet baptismus in aqua: quia illa copiosius inuenitur et hanc spiritus in principio fouisse legitur et quia sordes abluat. sitim comprimit. ymaginem reddit. sicut cantatur de narcisso ignem extinguit. sic in baptismo a peccatorum sordibus lauamur. a fonte vite potamur. ymaginem perditam restauramus. **U**nde ignis penarum extinguitur. **D**ebet autem aqua esse vna et pura. posset tamen etiam fieri in resoluta. siue a niue siue a glacie siue a lacrimis terre. siue etiam ex institutione victoris pape. id est in mari. siue in flumine. siue in lacu siue in fontibus. **N**on autem licet baptizari in aqua condita ut in ceruisia vel medone. nec etiam in aliquo liquore ut in vino vel oleo. **S**ed si aliquid liquor aque admisceatur bene fit baptismus. dum tamen aqua preualeat. quotidie enim mari nouus liquor vel sputum vel vrina additur. et tamen ibi baptizatur. alij qui tamen contradicunt. **P**orro tamen scdm canonicam traditionem solemne baptisma in duobus dumtaxat sabbatis celebratur videlicet in isto et pentecostes. **Q**uare in isto premissum est. **I**n secundo quia spiritus sanctus in die pentecostes tonatur nobis per quem facta est reprobatio peccatorum. ut dicitur ibi. **A**lio vero tempore non licet baptizare. nisi necessitatis causa que ē quadruplex. **P**rima est causa munitiois vt si rex obsidet aliquam ciuitatem vel opidum. tūc enim pueri illius loci baptizari debent ne in baptizati decedant. **S**ecunda est gentiliū persecutio

tercia naufragium. quarta egritudo. pot est tñ egritudo hic large accipi pro infirmitate nature. que facile dissolui potest. ita q̄ nescimus diem neq; horam. et ob hanc causam singulis diebus et horis fit baptismus non solemniss. sollemitas tamen baptismi saltē in paucis ad p̄missos duos dies. p̄pter similitudinem et memoriam reseruat̄. **Gr̄eci** vero baptismum celebrare solent in ephra. p̄ eo q̄ tunc fuit dominus baptizatus. put sub festo dictum est. **Celebra** ti etiaz debet baptismus sollemnis hora nona ut dicitur sub sabbato penth. sciendū autē est q̄ baptizandus cum p̄mo ad ecclesiam venit. p̄ul q̄ imergat̄ interrogat̄ vt. abrenūciat diabolo rē. q̄d potius vsu quā p̄ aliquam scripturam introductum est scdm̄ augustinum et ecclesia respondet. abrenūcio. **Et** itēz. vtrum credat in patre et filiū et spiritūsanctū. et ipsa respōd̄z **Credo.** In hīs autē duobz s̄ vita et fide instruit̄. **De** vita cū docetur. abrenūciare diabolo et omnibz pompis siue operibus eius. **De** fide cum docetur credere in trinitatē et p̄pter hoc due sūt ei consequenter vñdiones. scilicet in scapulis. et in pectore. **Ideo** autēz fit huius interrogatio et responso. et vacua domus a p̄isco habitatorē deserta fide ornetur et dei habitatio p̄paretur **Augustinus** dicit q̄ etiam fiant hec iuxta saluatoris imperium. qui ad patrem in celū ascēdit discipulis suis. id est apostolis dixit. **Cum** es docete omnes gentes baptizantes eos. In nomine patris et filij et spiritūsancti. Interrogatur etiam si credat in sanctam ecclesiam remissionē peccatorum. et carnis resurrectionem. non tñ scdm̄ ipsum augustinum. eodem modo interrogamus ut quomodo in deum credimus sic et in sanctāz ecclesiam et catholicam credamus. s̄ p̄pterea sancta et catholica est. quia recte credit̄ in deum. non ergo diximus ut in ecclesiam quasi in deum crederetis. sed ut in ecclesia sancta et catholica conuersantes in deum crederetis etiam resurrectionē carnis que futura est. **In**uit ergo aug. ex p̄missis verbis q̄ p̄positio ibi repetit̄ dū dicitur in sanctam ecclesiam. et sensus mutatur de quo dictum est sub quarta parte sub ti. s̄ simbolo. **Planior** tamen intellectus est vt p̄positio ipsa p̄mittatur. nec repetatur vt sit sensus **Credo** ecclesiam sanctam catholicam. id est fidem catholicam tenentem esse sanctam. id est iustam et bonam. vel ecclesiam sanctāz id est sanctificatam et firmatam et semper perseueraturam ita q̄ nunq̄ deficiet. vel credo sanctam et catholicam ecclesiam esse vnam et in vnitāte consistere. **Patrimus** autem pro baptizando interrogatur. ut iam dicitur. **Post** interrogacionem et responsonem sacerdos ter in faciem baptizandi exsufflat ad notandum q̄ seua potestas id ē malignus spiritus ab eo exsufflatur id est exsufflando expellitur seu in proximo expellenda significatur ut per pium sacerdotis misterium spiritui sancto cedat. fugiens spiritus malignus.

Hinc etiam ait augustinus. q̄ paruuli exsufflatur et exorcizant̄ id est increpant̄ seu adiurant̄ ut expellat̄ ab eis diaboli potestas inimica que decipit hominem ut possideat homines. **Hec** autem exsufflacio siue exorcizacio et si non proficit aliquid ad vitāz. quia adhuc in eis mors manet prodest tamen vt inimicus minus ei nocere possit. **Ad** est enim spiritūsanctus non solum verbis que dicunt̄ in nomine suo verum etiam significationibz que fiunt in honore suo. **Et** est notandum q̄ exorcismus grece latine dicit̄ adiuracio. ut ē illud. **Exi** ab eo immunde spiritus. **Cathecismus** autem et exorcismus neophitōz sunt. **precedunt** enim baptismum. et magis debent dici sacramentalia q̄ sacramenta id est ad sacramentum baptismi pertinencia vel preludia noui baptismi. sine eis tñ p̄t esse bap̄tismus. **Cathecismus** vero grece latine dicit̄ instructio. inde cathecizare. id est instruere i simbolo et fidei rudimentis **Inde** etiam dicitur cathecuminus grece quod ē latine audies vel instructus. quia adhuc doctrinam fidei audit nondum tamen baptizatus est licet sit in fide instructus. **Qui** et competens vocatur. quia post fidei instructionem et post acceptam penitenciam competit gracie christi recipientē. **Neophitus** vero grece latine nouellus et rudis. vel nuper renatus interpretat̄. **Hoc** quoq; sciendum est. q̄ sicut sunt dona. vii. spiritūsancti ita etiam septem sunt dona bap̄tismi. **Primum** est salis collacio. datur enim scdm̄ rabanum et hedam sal benedictum in os bap̄tismi. ut per sal typicum id est figuratiuum sapientie. sale condit̄ giniuitatis fetore careat id est carere significetur. ne a vermibus peccatorūz vlt̄a putrefiat. sed magis illesus seruet̄ ad maiorem graciā percipiendāz. **sal** q̄ significat prima fidei documenta sine quorūz condimento insulsus est omnis homo. de quo et de sale dictum est in prima parte sub ti. de consecracione altaris et ecclesie. **Secundum** est aurium et narium cum sputo limicio quod fit primo ex plo crist̄. qui lutum cum sputo faciens mutum et surdum sanauit. et oculos nati ceci linuuit. et expuens linguam eius tetigit. et digitos in eius auribus imponens dixit. effeta quod est aperire. **Secunda** scdm̄ rabanum hoc sacramentum ideo agitur. vt per saliuam typicam id est figuratiuam sapientie dei et per sacerdotis tactum sapientia et virtus diuina salutem eiusdem cathecumini operetur. ut aperiantur ei nares ad capiendum odorem noticie dei. vt aperiantur ei aures ad audiendūz mandata dei. vt aperiant̄ illi sensus in intimo corde ad respondendum sacerdoti de articulis fidei interroganti. **Digitus** ergo qui in aures mittuntur sunt verba siue dona spiritūsancti. **percio** per hoc q̄ aures saliuam tanguntur significatur. et petitur. q̄ doctrina que de ore altissimi fluxit per aures eius intret ei q̄ suauē edoleat. saliuam nempe christi id est dulcedo verborum ex ore eius defluencium.

et ipsa cristi diuinitas nos sanat. Quatto eciā
 nates tanguntur vt diuinam suscipiant virtutē
 per quam bonum a malo discernant. odorem et
 sanā doctrinā separare valeant a fetore heresi
 ce prauitatis. Vnde in ecclesiastico dicitur. Ra/
 fus tuus sicut turris libani que respicit contra
 damascum. Quinto ad notandum qd q̄diu spiri-
 tum naribus trahet. in fide percepta manere de-
 bet et aures vt verbis euangelicis pateāt. et va-
 rias et inutiles fabulas a se repellant. Sexto
 secundum Ambrosiū propter gloriam siue dig-
 nitatem numeris et operis non tangitur os. cuz
 salua. sed nates. ut bonum odorem accipiant pi-
 etatis eterne. Tercium et quartum est in pecto-
 re et inter scapulas cum oleo facta signacio. de
 quibus dictum est in prima parte sub ti. de cō-
 secracionibus. Quintum est baptismi ablucio.
 Circa quod notandum est qd trina sit immer-
 sio seu locio in baptismo in nomine trinitatis.
 scilicet in nomine patris et filij et spiritus sancti
 qz eciā in fide trinitatis fit baptismus in qua
 trina immerfio e. tridua domini sepultura sig-
 nificatur. fuit in tribus diebus et tribus nocti-
 bus in corde terre. Trina q̄ fit immerfio quia i
 baptismo a triplici peccato. scilicet cogitacionis
 locucionis et operacionis mundanur. et a tri-
 plici transgressione legis. scilicet legis nature
 legis mosaice. et legis euangelice. Non igitur
 debet quis tantum semel immergi. pro eo qd cri-
 stus semel mortuus est. Debet tamē semel bap-
 tizari tantum qz tm̄ semel cristus mortuus ē et
 sepultus. et resurrexit. q̄ tria in baptismo signi-
 ficanē. Et licet trina sit immerfio tamen vnum
 est baptisma. Item qz tantū vna est fides. idcir-
 co vnum debet esse sacramentum. iuxta illud
 vna fides vnum baptisma Immerfio eciā fit i
 modum crucis. quia qui baptizatur mundo cru-
 cifigitur et cruci cristi affigitur. Trina q̄ ab
 aqua eductio. tridua temporis exprimit resur-
 rectionem. Si tamen quis ita eger sit vt nō pos-
 sit ter sine lesione immergi sufficit illum aqua a-
 spergi. ut probatur multipliciter in canone cy-
 priani. Licet quidem illud intelligant de aque
 benedictae aspersione. sed et si magna corporis
 pars preter caput infunditur. vel saltez caput
 baptizatus quis reputatur et non aliter. licet
 quidam eciā si super pedem aqua ceciderit res-
 putent baptizatum. Puetis baptismi nomen
 imponitur in baptismo quod inde est. quia
 baptismus est vicarius circumcissionis. in qua
 nomia puetis imponit febrei eo qd tempore cir-
 cumcissionis abrahe nomen fuerit immutatū cū
 enim prius dicebatur abram. postea vocatus
 fuit abraam. Sed si in baptizatio obliuione nō
 men nō imponit vel forte errore masculino nomē
 femine vel econuerso iponitur. tenet quidē bap-
 tismus. nec iterabitur. et nomen in confirmacio-
 ne frontis denuo imponetur. Sextus est in ver-
 tice. idest in summitate capitis super cerebrum
 cū crismate facta punctio. de quo in prima pte

sub ti. de consecracionibus dictum est. Septimū
 est in fronte crismacio. de qua infra dicitur.
 Datur autem in quibusdam locis baptizatis
 candida vestis in signum sacerdotij. et quedam
 rotunda mitra in signum corone regni vite. qz
 ipse est membrum xpi q̄ est rex et sacerdos. Om-
 nes enim veri cristiani reges et sacerdotes di-
 cuntur. Vnde Petrus apostolus ait. Vos estis
 genus electum. regale sacerdotiū. Reges quia
 sapfos et alios regunt. Sacerdotes. quia seip-
 sos domino offerunt. iuxta illud apostoli. obse-
 cro vos per misericordias dei. vt exhibeatis cor-
 pora vestra. Secundo crismale seu vestis cā-
 dida que super caput baptizati iponitur. signi-
 ficat scdm tabanum int̄terioris et exterioris ho-
 minis castitatem et innocenciam et puritatem
 cristianam. quaz post ablutas veteres maculas
 studiose seruare debet. iuxta illud. Omni tem-
 pore vestimenta tua sint candida. Tercio re-
 nati. albis induuntur vestibus. ad designandū
 misterij ecclesie resurgens. Designatur eniz
 per hoc corpus et animarum futura resurre-
 ctio gloriosa et eciā resurrectionem a peccatis
 atqz angelicus nitore. Recte igitur baptizati
 albis vtuntur vestibus. vt quorum prime nati-
 uitatis faciem vetusti erroris pannus fuscavit
 habitus secundo regeneracionis preferat glo-
 rie indumentuz. vnde vestis ipsa duplex est q̄si
 in modum cape manicate quia sancti duplicia
 scilicet beatitudinem et gloriam possidebunt.
 Ipse autem vestes sunt stole albe. de quibus di-
 citur. Et date sunt illis singule stole. Stole em̄
 baptismi. Palmi vero triumphū insinuat. Quar-
 to hec alba vestis corp̄. Ipse vero albus ani-
 mā significat. In prouincia narbon. hec alba ve-
 stis linea in sui summitate cum filo rubeo super-
 fuitur. aut alia varietate insignitur. Q̄ndam q̄
 dammodo pretendens coronam. Pemp̄ alba ve-
 stis innocencie stolam que nobis in baptismo
 redditur significat. rubea fimbria que superfus-
 tur cristi passionem. per quam baptismi sacra-
 mentum impletur designat. Coronam preten-
 dit in signum corone regni ut premissum est.
 Rursus ideo crismale candidum filo rubeo insig-
 nitum. baptizatis datur ut sint solliciti seruare
 candorem virtutum quam in baptismo per pas-
 sionem domini rubricatum receperunt. iuxta il-
 lud. Quare rubrum est vestimentum tuum. vñ
 in apoc. Beat⁹ qui custodit vestimenta sua ne
 nudus ambulet. Sane albatu seu neophitu hu iō
 albam vestem per septem dies portant. qz iō tē-
 pore qd septem diebus agitur innocenciaz per
 bona opera exercē oportet. iuxta illud qd ait sa-
 lomō. Omni tempore vestimenta tua candida
 sint et oleum de capite tuo non deficiat. In octa-
 ua vero die illam deponunt. quia in etate quam
 dies octava significat ab omni opere vite pre-
 sentis cessabimus. tunc enim adueniente veri-
 tate omnis figura cessabit. qui per candidam
 vestem innuitur. nam tunc erimus vtroque

homine id est anima et corpore gloriosi. **Rur-**
sus ista vestis candida corporis significat. quod omni
tempore vite nostre quod per septenarium agitur
mundum seruare conuenit. in fine vero vite no-
stre illud deponimus. aliud gloriosum resump-
turi. quod erit in octaua etate. merito ergo illam
septem diebus seruamus et in octaua deponimus.
Unde salomon. da partem septimam et octauam
seruauit. quod haec alba vestis de sabbato in sabba-
tum quoniam in sabbato sancto vel pentecoste baptizati
sunt ad notandum quod si mundicia corporis serua-
uerimus de sabbato peccatoris transituri sumus de
positis corporibus ad sabbatum eternitatis. **Et exiit**
tur in alio sabbato ad notandum quod anima illius de cor-
pore exiens sabbatum id est requiem inueniet. si
eius vestis fuerit alba. **Pari** quod ratione confir-
mati siue in fronte crismati usque ad septimam die-
m lauari non debet. **Quoniam** enim ecclesia tanto tem-
pore celebret aduentum spiritus sancti super apostolos
merito unusquisque spiritum sanctum accipiens
tanto tempore celebrare debet. illius aduentus
in se singulos dies pro singulis donis celebra-
do. **Hec** autem vestis vni imposita alteri po-
test imponi si necesse fuerit. **put** iam de panno
quo caput confirmati alligatur dicitur quam-
uis melius sit nouam habere. **In** quibusdam etiam
locis baptizatis dantur calciamenta. que sunt
dominice mortis insignia. **ut** exemplo eius qui
pro nobis passus et mortuus est carnem suam vi-
cissim et occupiscentis mortificet baptizatus. **Ha-**
tur quod candela illuminata in manu baptizati. **ut**
cum dominus ad nuptias venerit. sit semper pa-
tens ei in aula celesti occurrere cum luminariis
virtutum et bonorum operum. **De** cereis etiam neo-
phitorum supra dictum est. **Dane** legitur in cano-
ne gregory quod iudeis baptizandis quadraginta
ta dierum abstinentia indicenda est. et si postquam
baptizati sunt apostatauerunt. cogendi sunt
fidem seruare. et filii quos circumciderunt ab eo-
rum consorcio separentur. **Serui** vero eorum
circumcisi ab eis pro iniuria corporis sui libertati
tradantur. et in concilio agathenensi. **Statutum** est
quod iudei baptizandi qui de facili ad vomitum re-
deunt. nouem menses sint prius inter catholico-
rum. **Eger** quod sicut ait egyptianus baptizari po-
test. mortuus vero non nec eucharistia sibi dari.
sicut legitur in burcardo li. iij. c. cauendum est.
et in li. v. c. idem placuit. **sed** sicut in eodem. li.
iij. c. subito legitur. subito obmutescens sic. si
tamē voluntatis preterite testimonium verbum habet
aut presentis in suo nutu. **Pregnans** vero mu-
lier si baptizetur. non intelligitur secundum phidorum.
partus baptizatus in ventre. quod qui adhuc na-
tus secundum adam non est. secundum christum
regenerari non potest. nec dici regeneratio in eo po-
test in quo generatio non precessit. **baptizans**
ergo est qui ex baptizato nascitur.
Tenendum quod est quod discipuli et apostoli bap-
tizati fuerint. qui etiam alios baptizabant. **put**
ut dicitur sub pentheco. quod de iohanne ipse

et aliter iter omnis attestatur. et aug. de pau-
lo. **Item** statutum est in concilio cartaginensi. quod
mulier quis docta baptizare non presumat. nisi
si necessitate urgente. **Rursum** in concilio
lugdunensi statutum est ut qui preterquam in mortis
necessitate cum veteri crismate baptizauerit. **de-**
ponatur. **In** concilio ylerdeni. statutum est ut
omnis presbiter qui fontem lapideum habere non
potest. vas conueniens ad hoc solum habeat quod
extra ecclesiam non deponatur. **Debet** igitur fons
esse lapideus. nam et de silice aqua in baptisimo
presagium emanauit. **Sed** et christus qui est fons
viviens est lapis angularis et petra. **Hoc** quoque
notandum est. quod per circumcisionem debebatur
olim originale et nunc per baptismum. prout
sub tit. de circumcisione dictum est. **ideo** autem
originale peccatum omnibus nocet. quod quando
adam peccauit nondum aliis ex eo fuerat materia-
liter profeminatus. ipsum autem originale pec-
catum in ipsa anime infusione contrahitur. quod
tunc principales vires anime debilitantur. **Sed**
cum originale peccatum contrahatur solum ex
carnis corruptione. quod imputatur anime. **Re-**
spondeo. quia cum anima condelectatur carni. vel
melius. ut ibidem quedam digna retributio no-
tetur. **Anima** enim primi hominis prius peccan-
do carnem ipsam corrupit. **Unde** modo corrup-
tio carnis animas corrumpit. **Circa** baptismi for-
mam notandum est. quod sicut ait alexander papa
secundus. **Si** quis puer ter in aqua miserit. in no-
mine patris et filii et spiritus sancti. **Amen.** et non
dixerit. **Ego** baptizo te in nomine patris et fi-
lij et spiritus sancti. non est puer baptizatus. **si**
si immerserit ter puer nichil dicens. **baptiza-**
tus non est. **Verum** tempore apostolorum bap-
tizatio nisi aliud dicebatur. nisi baptizo te in no-
mine trinitatis. et ita explicitate dicebant. vel et
implicitate utpote. **In** nomine domini nostri ihesu
christi. **Et** baptizabantur in stagnis et flumi-
nibus. **Sed** beatus clemens secundus a beato pe-
tro ex ipso dicitur. unctiolem olei et crisma-
tis addidit. **Postea** leo papa. damasus. et am-
brosius exorcismos et benedictiones et ceteras
solemnitates adiecerunt. **Baptismi** autem forma
non viciatur. si quid in ea superflue ponitur. **ut**
si dicatur. **Baptizo** te in nomine patris et filii
et spiritus sancti et dyaboli. vel arma virumque ca-
no. vel si quid pretermittitur forme. vel si dica-
tur. arma virumque cano. et ego baptizo te etc.
Si vero aliquid interponatur. ut si dicatur.
Ego baptizo te. et deus est. in nomine patris et
filii. etc. dicunt quidem non esse baptizatum. alij
vero contra. **Si** autem verborum ordo forme mu-
tetur. ut si dicatur. **Baptizo** te in nomine filii et pa-
tris et spiritus sancti. dicunt non esse baptizatum
quia ordo verborum de forma deest. **Si** vero mo-
ta naturalis. et compendiosa interponatur. puta
respirando. tussiendo vel sereando non obest.
Ceterum forma ipsa pronuciari potest littera-
liter vulgariter. grece latine et armenice. **idem**

enim sunt effectus. licet voces non sint eedem se-
 cundum aristotilem. Unde grecus huc ueniens
 baptizat in lingua greca. et e conuerso. quia a
 postoli loquebantur varijs linguis. Hinc est qd
 si quis dicit. Baptizo te in nomine genitoris a-
 nati siue geniti. et sancti flaminis baptizatus e-
 bene. n. fit baptismus sub noibus sinonimis.
 Sed si dicatur mergo te in nomine patris etc.
 non est baptismus. quia illud uerbum mergo n
 est sinonimum cum illo uerbo baptizo. Non fit
 etiam baptismus si dicatur. baptizo te in noie
 trium personarum. vel in nomine trinitatis. vl
 in nomine cristi. vel si baptizauerit in tribus pn
 cipijs. aut in tribus filijs. aut in tribus paraci-
 tis. vel si omitatur aliqua de tribus personis.
 puta spiritus sancti. vel filij. vel patris. Sed ec-
 si diceretur in nomine paternitatis et filiatio-
 nis. et cetera. non esset baptismus. Item si o-
 mitteretur hoc pronomen ego. dicendo. bapti-
 zo te. tenet quidem. quia pronomen illud subin-
 telligitur. unde non dicitur. Sed etiam scdm Za-
 chariam papam. si sacerdos simplicitate ductus
 non intendens errorem introducere dixerit.
 Baptizo te in nomine patris et filii et spiritus
 sancti. baptismus non uiciatur. Si uero dubi-
 tatur de aliquo utrum sit baptizatus vel non.
 Statuit Alexander papa tertius. qd baptizet
 sub hac forma. Si es baptizatus non te rebaptizo
 sed si nondum baptizatus es. ego baptizo te in
 nomine patris et filij et spiritus sancti. Amen.
 Adhuc si infans non potest totus nasci. sed so-
 lum caput illud baptizetur prius qd moriatur.
 Sed si mater in partu moritur in cidatur. et in-
 fans uiuus de ventre extrahatur. et baptizet.
 Circa paternos qd in baptismo et cofirmacione
 necessarii sunt. dicendum est. qd ubi infans fieri
 vel credere nescit. patrinus interrogatur et re-
 spondet p eo. et in eius fide et professione bap-
 tizandus saluatur. Quod etiam scdm ysidorū
 in egrotō surdo et muto baptizandis cōtingit
 Nam etiam legimus cyroplonissam mulierē ue-
 nisse ad iherosolimam et rogasse p filia. spiritus immū-
 dum habente. et illam ad pces matris saluata
 fuisse. Aug. qd asserit qd responsio ipsius pa-
 trinis ad celebritatem. id est solennitatem perti-
 net sacramenti. quasi diceret. non ad necessita-
 tem. Paruulum enim non fides illa. que incre-
 denciu uolūtate consistit. sed fidei sacramentuz
 fidelem facit. Unde fidelis uocatur. non rem ip-
 sam mente abnuēdo id est pfitendo sed ipsius
 rei sacramētum recipiendo. Sicut ergo paru-
 li alieno errore damnati fuerāt. sic ex aliena p-
 fessione saluari posse necesse est. et cum illi ad in-
 telligibilem et atqz peruenerint. debent patrinus
 insinuare illis p fessionem quam p eis fecerunt
 Porro sacerdos baptizans. et episcopus con-
 firmans se illis obligant qd de eis curam specia-
 lem gerant. quia cum ipse non omnibus po-
 test curam specialem impendere. Deirco pa-
 trinus commitit qui se p isto fiducioso con-

tituit. qd tenatum docebit oracionem dominicā
 et simbolū fidei. que quilibet cristianus adul-
 tus scire tenet. vel in lingua latina. vel mater-
 na. et si patrinus filiolum docere neglexerit. g-
 uisime peccat. Item iuxta auctoritatem leonis
 pape unus tantū debet esse in baptismo et un-
 in confirmacione. patrinus. siue uir siue mulier
 et hoc ppter pericula que osueuerit contingere
 in diuisionibus matrimonialibus. In quibus-
 dam tamen ecclesijs contraria osuetudine hoc de-
 rogatum esse uidetur. et hoc ideo. quia omnia si ue-
 niat in dubium de aliquo utrum sit baptizatus
 vel nō. quāto plures sunt patrinus et testes bap-
 tismi tanto fortius dubium excludetur. et tanto
 plures ad instruendum filiolum se constituunt
 debitores. Item scdm canonem in cathedra
 et in baptismo et in confirmacione unus. et idem
 patrinus sufficere potest. ubi necessitas cogit.
 alias singulos singuli suscipiant. Verum bap-
 tismus seu confirmatus patrinorum perfidia cui nō
 consentiunt non obest. Cum igitur patrinus
 filiolum instruere teneat. et in fide ipsius bap-
 tizandus saluet. nullus debet patrinus effici ni-
 si sciat dominicam oracionem et simbolū. in quibus
 ipse tenet filiolum suū instruere. cum sit fidei
 deuotus. fidei illius. et eū debet custodire qd posse
 ne a fide et iusticia deuiet. castitatem custodiat
 iusticiam diligat. et teneat caritatem utpote qd
 sponsum in die iudicij de omni excessu illius.
 Sunt autem quatuor genera personarum. quas
 ecclesia non suscipit in patros. Primum gen-
 est monachus. abbas. abbatissa moniales et hu-
 iusmodi. Secundum genus sunt infideles.
 Tercium. illi qui nondum sunt confirmati qui a-
 lios nō possunt tenere in baptismo vel cofirma-
 cione. Non enim uere debent uocari fideles. un-
 de nec ueri testes esse possunt. Quartum genus
 est uir et uxor simul nisi prius ambo uotuz em-
 serint castitatis. Si enim ambo eundem puerū
 de fonte leuauerint. spirituales patres eiusdem fi-
 erent. Unde ulterius carnaliter commisceri
 non deberent. Nec etiam ut aiunt quidam alijs
 de sacro fonte leuare debet aliquos de sua con-
 sanguinitate presertim filium propriū. vel filiā
 vel uxorē. vel eodē uero. qd caritatis dilectio p
 baptismum propagari debet. Baptismi solen-
 nitate completa itur ad fontes cum triplici le-
 tania et inde qd an baptismum et post letanie
 circa baptisterium peraguntur pro eo qd in
 apoc. legitur. Uris erat i circuitu sedis. Uris ut ait
 beda que fit sole irradiate nubes. et que post di-
 luuium fuit ppiciatōnis iudicium significat in-
 tercessionēs sanctorum. sedes ecclesiam significat.
 nubes sunt uiri sancti. iuxta illud psa. Qui
 sunt hij qui ut nubes uolant. qui ante aduentū
 cristi et post deuotissime pro ecclesia orauerunt
 et orant. fit autem hec letania circa fontes ut
 qd ad sancte iohannes baptista ora pro nobis.
 eo qd ipse primus inuenit vel docuit baptismum.
 Deinde similiter cū et una letania rediit usqz ad

omnes sancti orate pro nobis. ad ostendendum
 quod ipsi orant pro filio baptizato qui mortuus fu-
 erat et reuixit. perierat et inuentus est. ut in ve-
 ra fide trinitatis participet sacramento baptil-
 mi vel ut deum quem confessus est diligat to-
 to corde tota mente et totis viribus. Sane agun-
 tur in quibusdam ecclesijs septene letanie ante
 baptismum. quod oramus sanctos intercedere pro
 nobis. ut spiritus sanctus cuius gracia septifor-
 mis est veniat super aquam baptismi. In alijs
 aguntur quine dum cathecumini baptizantur ut de-
 us custodire dignetur quod seculi corpore eorum
 ne per eos illecebris secularibus incitati purifi-
 cationem in baptismo acceptam amittant. **T**ri-
 ne etiam quandoque post baptismum aguntur ut
 credulitatem trinitatis in qua baptizati sunt. et
 quam professi sunt toto corde tota mente totis-
 que viribus diligant. **Q**uidam etiam cantant le-
 taniam in eundo ad fontes propter spem et in-
 de redeundo propter rem. et ad notandum quod san-
 cti orant pro baptizandis ut sacramentum vera
 fide participant. et pro baptizatis ut in sacra-
 mento vere fidei percepto confirmentur. **I**n fine
 letanie fiunt iuxta apostolum petitiones. ut pro-
 picius esto. parce nobis domine. et obsecratio-
 nes. ut per natiuitatem tuam. libera nos domine
 et postulationes. ut peccatores. te rogamus au-
 di nos. **Q**uid significet cantus post baptismum
 dictum est supra ubi de canticis agitur. **C**eterum
 in quibusdam ecclesijs in lectionibus et letanijs
 senes precedunt et iuuenes subsequuntur. vel quod
 senex seruus scilicet eleazar adduxit rebecca-
 m. ut ysaac iuuenis apprehenderet eam vel quod in baptil-
 mo iuuenescit ecclesia et renouatur ut aquila iu-
 uentus nostra. **R**ursum in quibusdam ecclesijs
 duodecim lectiones leguntur letanie dicuntur. et
 earum duodenarius numerus per tres quater-
 narios clericorum impletur. quibus oratur. ut
 in baptizandis doctrina capiat apostolorum fide
 de trinitate et quatuor virtutibus predictorum

De confirmatione. **R.**
Ecto loco de confirmatione dicamus. Si
 quidem post baptismum sequitur spiri-
 tuale signaculum scilicet confirmatio. que
 perfectio fiat quando ad inuocationem episco-
 pi spiritus sanctus infunditur. **B**aptizatus autem
 confirmari non potest nisi demum post septem
 dies post baptismum propter septem dona spi-
 ritus sancti. que recipiuntur in baptismo. **P**rimo
 pro singulis donis decet dies singulos celebrari.
Alij dicunt quod statim post baptismum est confir-
 macio inchoanda propter rationem scriptam sub
 quinta feria cene domini. ubi agitur de olei con-
 secratione. **N**am et clemens primus statuit. ut
 baptizatus quamcuius fieri possit confirmetur
 quia non est perfectus christianus qui hoc non ne-
 cessitate sed in curia aut voluntate omittit. hec
 frontis crismatio confirmatio dicitur. quia per eam
 spiritus sanctus datur ad augmentum et roborem. **V**n-

cum ceteras unctioes et simplex sacerdos va-
 leat exhibere hanc non nisi summus sacerdos id est
 episcopus debet conferre quia de solis apostolis
 legitur. quorum vicarij sunt episcopi. **Q**uod in
 actibus manifestat. **C**um audissent inquit apo-
 stoli qui erant iherosolimis. quia receperunt sa-
 maria verbum dei miserunt ad eam petrum et io-
 hannem qui cum venissent orauerunt pro ipsis
 ut acciperent spiritum sanctum. nondum enim in
 quemquam illorum venerat. sed baptizati tantum
 erant in nomine domini ihesu impositionem spiritus
 sanctum dabant quemadmodum actum apostolo-
 rum. **T**unc imponebant manus super illos et ac-
 cipiebant spiritum sanctum. cuius aduentus per
 misterium unctiois designatur. quia columba
 in qua spiritus sanctus super cristum in baptismo
 descendit ad vesperum in cathacismo reuertens
 ramum retulit oliue virentis. cuius utique sacra-
 mentum dauid propheta prenoscens exhiberari
 dam faciem in oleo predicauit. **A**rnaldus etiam
 perfidi heretici dicentes manuum impositionem
 siue consolamentum fieri posse a quolibet homine
 bono obiciunt ad hoc quod premissum est de eo
 quod legitur in actibus apostolorum quod ananias
 saulo et simeon et lucius siren. et manaen barna-
 be et saulo manus imposuerunt qui tamen nec a
 postoli. nec episcopi fuisse leguntur. **E**t ex eo quod
 predicatur. miserunt ad eos petrum et iohannem
 apparet quod episcopi debent illuc ire ubi sunt qui
 bus sit necesse manus imponi. cumque illuc venerint
 orent pro eis dicentes. **E**mitte in eis septiformem
 spiritum sanctum. **N**on enim discipuli da-
 bant spiritum sanctum sed orabant ut veniret
 in eos quibus manus imponebant. hoc ergo agit ep-
 scopalis confirmatio baptizato quod tutor pu-
 pillo. **Q**uid enim prodest amplam hereditatem
 filio relinquere nisi ipse vel lex aut pater illi
 prouideat de tutore paracletus quidem est eius
 consolator in cristo. custos et tutor qui suadens
 te diabolo possit sicut et pupillus suam perdere
 facultatem id est baptismi utilitatem si hunc
 non haberet tutorem. **I**n confirmatione ergo
 totius cristiane religionis misterij plenitudo con-
 pletur. **I**n baptismo namque per spiritum sanctum
 datur remissio peccatorum. **H**ic autem ipse spiri-
 tus inuitatur ut veniat in domum ipsam quam
 sanctificauit descendere et habitare dignetur.
 ut ad episcopi inuocationem infunditur. **V**nde
 vrbanus papa inquit. per manus episcopalis im-
 positionem spiritus sanctus datur. ex quo cor fide-
 le ad prudentiam et constanciam dilatatur. ut
 quis plenus sit cristianus. **H**is ergo munus-
 gitur crismate baptizatus. scilicet in vertice et
 in fronte. nam et ipsis apostolis bis fuit datus
 spiritus sanctus. **P**rimo in terra quando cristo
 exsufflauit in eos dicens. **A**ccipite spiritum san-
 ctum. **S**ecundo a celo in die penthecostes. **S**i
 ipsi apostoli receperunt spiritum sanctum in bap-
 tismo. **N**on enim credendum est ipsos non fuisse
 baptizatos qui alios baptizabant ut premissum

quod in actibus lucas